

území České republiky. V této souvislosti je třeba vyzdvihnout přínos mezinárodní spolupráce autorů s partnery z univerzit v Řezně a Vídni, díky které mohl být získán rozsáhlý nářeční materiál přímou metodou na základě mírně upravených dotazníků používaných při zpracování jazykových atlasů třetí generace, jako jsou např. Sprachatlas von Nord-Ostbayern či Sprachatlas von Mittelfranken. Oproti roztržitému dialektologickému výzkumu v době předválečné s proměnlivou šíří zkoumané slovní zásoby, nejednotnými metodami explorační a teritoriální omezeností, vznikl soubor nářečního materiálu na kvalitativně vyšší úrovni, který se vyznačuje předem stanovenou hustotou sítě lokalit, dostatečným a jednotným objemem slovní zásoby, jednotnou metodou explorační a softwarovým zpracováním. Ojedinelost předkládaného díla spočívá v tom, že zpracovaný jazykový materiál je definitivní, neboť nářeční komunity ve svých přirozených teritoriálních hranicích přestaly po roce 1945 existovat a tím také se vyvíjet. Nářeční mluvčí, kterým bylo v době explorační fáze mezi sedmdesátí až osmdesátí lety, svůj jazykový kód v naprosté většině případů nepředali. Čtenář si tak může na základě nářečních jevů v rovině hláskosloví a částečně také tvarosloví a slovní zásoby (názyvy zvířat a rostlin) získaných z celkem 157 lokalit učinit plastický obraz o charakteristice jednotlivých nářečních oblastí počínaje Brněnskem přes Vyškovsko, Jihlavsko, Hřebečsko až po severní Moravu. Přitom ovšem platí, že přes obecne stanovenou příslušnost daného nářečního celku k domovské nářeční oblasti německých kolonistů, jako např. Brněnsko s úzkým vztahem k středobavorskému nářečnímu prostoru a Hřebečsko s vazbami na prostor východofranský, představuje každé místní nářečí nezaměnitelnou entitu v rámci dané oblasti. Z jazykového atlasu lze mimo jiné také vyčíst další druhotné přesuny německého obyva-

telstva a jejich vlivy na jazyk. Například do obce Dvorska/Maxdorf v brněnském jazykovém ostrůvku přišlo německé obyvatelstvo v 18. století z Hřebečska, což se jasně projevuje ve zvlátnostech dialektu ve srovnání s ostatními obcemi brněnského ostrůvku jako jsou Želešice, Moravany a Modřice, které patří nářečně do sféry středobavorských nářečí.

Autoři zvolili pro publikaci německý jazyk, aby však byla snadněji přístupná i českému publiku, je úvod dvojjazyčný a každý výkladový komentář k jednotlivým jazykovým mapám je opatřen zkrácenou verzí v češtině. Čtenář zajisté ocení v závěru uvedený seznam použitých slovníků a jazykových atlasů, německo-český seznam sídel, v nichž byl výzkum prováděn, i seznam všech 173 v textu uvedených jazykových map.

Kniha je nejen velmi přínosným příspěvkem v oblasti německé dialektologie, ale nechává čtenáře nahlédnout i do poutavé a poučné historie soužití německého a českého obyvatelstva a kontaktu obou jeho jazyků s jejich vzájemným ovlivňováním. Je kvalitní badatelskou publikací, která bezpochyby obohacuje současnou českou germanistiku o řadu nových poznatků nejen z hlediska lingvistického, ale i sociokulturního, geografického a historického.

V. Janíková

- * Muzikant, Mojmír; Rothenhagen, Richard. *Kleiner Mährischer Sprachatlas der deutschen Dialekte / Malý jazykový atlas německých dialektů na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Masarykova univerzita 2011, 392 s.

Slovník autorů literatury pro děti a mládež 2 – Čeští spisovatelé*

Jde o *Slovník autorů literatury pro děti a mládež 2 – Čeští spisovatelé*, nedávno

vydaný v lexikografické řadě nakladatelství Libri. Dvojka v titulu signalizuje jeho časovou následnost po svazku jedna (2005), jímž je slovník téhož zacílení věnovaný zahraničním autorům.

V obou případech jde o práce kolektivní. Kolektiv pro slovník autorů českých sjednotila Milena Šubrtová ze zkušených spolupracovníků katedry českého jazyka a literatury PdF MU (devět členů), bohemistek z FF MU a z dalších dvou moravských univerzit (tři). Pod jejím vedením napsalo těchto dvanáct autorů víc než čtyři sta slovníkových hesel. Sama Šubrtová jich zpracovala přes sedmdesát, převážně z posledního půlstoletí; ostatní účastníci volili – v mezích možností – hesla věcně blízka jejich badatelským nebo mladickým čtenářským zájmům.

Vedoucí kolektivu vybavila slovník předmluvou a vstupní studií. Ve stručné předmluvě přesně vytyčila požadavky na slovníkovou publikaci: rozsah hesel má odpovídat významu pojednávaného autora v kontextu písemnictví pro děti a mládež, obsah má jistit nezbytnou míru informací, koncepce celku má prostoupit i pojetí jednotlivých hesel. Bezděčnou chybu si „dovolila“ záměnou synonym – autoři / spisovatelé – v citování názvu slovníku. Bezděčná je patrně i dvojí podoba dvojek, arabská na vnější desce a římská na předsádce.

Následná vstupní studie je nápaditý redaktorský počín. Autorka v ní zachytila základní linii vývoje písemnictví pro děti a mládež od jeho počátku na přelomu 18. a 19. století až po dnešek, tedy v průběhu dvou staletí, do kterých se vmísí obsah všech slovníkových položek s výjimkou hesla Komenský Jan Amos. Možnost kombinovat při užívání slovníku jeho obě odlišné složky – literárněhistorické pojednání o literatuře v zákonitě vázanosti v čase s abecedně, tj. nahodile seřazenými statěmi o jednotlivých osobnostech – významně zvyšuje její informační potenciál.

Požadavek na shromáždění maxima informací na minimálním prostoru hesla autoři respektovali. Každé heslo uvádí životopisná data, kulturní aktivity spisovatelů, názvy vybraných prací, výklad nejvýznamnějších z nich a jejich zhodnocení. Pro případné doplnění a odlehčení výčtu se heslu nabízí závěr označený zkratkou D. d. – další díla. Vzhledem k různorodosti obsahu a vzhledem k nezbytnosti uplatnit při výběru faktů a jejich hodnocení i subjektivní přístup nehrozí tato „pravidla“ stereotypnosti.

Přestože výčty svou povahou jsou statické, mají hesla v té husté abecední řadě svou dynamičnost. Jako by v nich i za zdánlivě indiferentními údaji probíhal ten složitý tvůrčí pohyb, k němuž patří četné inspirativní vstupy literárního textu do jiných oblastí umění (ilustrace, animace, zhudebnění, televizní adaptace, filmové scénáře aj.). Slovník tím vyčíslením aktivit živých literárním textem vybízí uživatele k bohatší subjektivní interakci. A ještě jeden významný pohyb je v mnoha textech slovníku zjevný. Je to pohyb na prostupném pomezí literatury pro děti, literatury pro mládež a literatury pro dospělé, lépe řečeno posun přes myšlené hraniční mezníky, literární vědou tradičně tříděné pomocí předložky „pro“, v dálkách času stálé i proměnlivé, mimo jiné i účasti čtenářské intence (srov. např. heslo Procházka Jan).

Slovník je náročně koncipován a zvolenou koncepcí náročně realizuje. Ve svém oboru tento slovník představuje spolehlivý základ, oporu i východisko pro badatelské, studijní i zájmové využití.

V. Vařejková

* *Slovník autorů literatury pro děti a mládež 2. Čeští spisovatelé*. Praha: nakladatelství Libri, 2012, 468 s.